Finansutskottets betänkande

1982/83:19

om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236), (prop. 1982/83:37)

I detta betänkande behandlar utskottet

proposition 1982/83:37 vari regeringen (handelsdepartementet) föreslår riksdagen att godkänna att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956:236) under tiden den 21 december 1982 – den 20 december 1983 samt

den med anledning av propositionen väckta motionen 1982/83:53 av Lars Tobisson m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen – med avslag på proposition 1982/83:37 – medger fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956:236) under tiden den 21 december 1982 – den 20 mars 1983.

Propositionen

I propositionen framhålls att i regeringsdeklarationen den 8 oktober 1982 har slagits fast en kraftfull politik för att bemästra landets ekonomiska problem. Detta förutsätter att åtgärder kan vidtas på ett brett fält inom samhällspolitiken, bl. a. i form av ingripanden mot prisstegringar. Liksom tidigare måste olika former av prisregleringar snabbt kunna tillgripas som ett led i den samlade ekonomiska politiken. En handlingsberedskap på denna punkt förutsätter att giltighetstiden för den allmänna prisregleringslagen förlängs.

Motionen

I motion 53 anförs att problemet med prisregleringspolitik är att den endast angriper symptomen men inte de underliggande orsakerna till inflationen. En effektiv konkurrens är enligt motionärerna det bästa sättet att hålla tillbaka prisstegringar. Motionärerna framhåller att prisregleringskommittén i sitt betänkande Prisreglering mot inflation? (SOU 1981:40) konstaterade att prisregleringar inte tycks ha någon bestående inverkan på prisstegringstakten. I stället orsakar regleringen effektivitetsförluster i samhällsekonomin.

Mot bakgrund av vunna erfarenheter anför motionärerna att tillämpningen av den allmänna prisregleringslagen inte rutinmässigt skall förlängas ytterligare ett år. Det bör vara möjligt att avveckla nu rådande prisstopp inom ett halvår efter åtgärdens införande. Tillämpningstiden för prisregleringslagen bör därför bara förlängas ett kvartal.

Utskottet

I motion 53 anförs att tiden nu skulle vara mogen att inte förlänga tillämpningstiden för lagen mer än ett kvartal. Motionärerna hänvisar bl. a. till de resonemang om prisregleringars negativa effekter som redovisas i prisregleringskommitténs betänkande.

Även om prisregleringskommittén gjort ett arbete som bör kunna utgöra en del av underlaget för en diskussion om prispolitikens inriktning framöver är inte utskottet redo att dra de långtgående slutsatser som motionärerna gör. Prisregleringar är i första hand ett medel i stabiliseringspolitiken. För att långsiktigt kunna bekämpa prisstegringarna behövs det såväl en målmedveten ekonomisk politik som en effektiv konkurrenslagstiftning.

Under 1983 kan vi vänta oss konsumentprisstegringar som är snabbare än i år. Delvis är detta en effekt av de ekonomisk-politiska åtgärder som vidtagits för att stärka den konkurrensutsatta sektorns läge. I detta skede har följaktligen prispolitiken en särskilt viktig roll.

För att prisregleringar skall bli verkningsfulla måste de kunna sättas in snabbt. Därför anser utskottet det angeläget att tillämpningstiden för den allmänna prisregleringslagen nu förlängs med ett år.

Utskottet finner det dessutom olämpligt att en fullmaktslag som prisregleringslagen ges en alltför kort giltighetstid. Fullmakten bör därför alltfort gälla för ett år. Med det anförda avstyrks motion 53.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till proposition 1982/83:37 och med avslag på motion 1982/83:53 godkänner att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956:236) under tiden den 21 december 1982 – den 20 december 1983.

Stockholm den 30 november 1982

På finansutskottets vägnar
MATS HELLSTRÖM

Närvarande: Mats Hellström (s), Lars Tobisson (m), Paul Jansson (s), Arne Gadd (s), Lennart Blom (m), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Tage Adolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Christer Nilsson (s), Torsten Karlsson (s), Carl-Henrik Hermansson (vpk), Hugo Hegeland (m), Rolf Andersson (c) och Björn Molin (fp).

Reservationer

1. Lars Tobisson, Lennart Blom, Tage Adolfsson och Hugo Hegeland (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Även om" och slutar med "avstyrks motion 53" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det nu hög tid att avbryta den nära nog automatiska årliga förlängningen av tillämpningstiden för den allmänna prisregleringslagen. Redan det förhållandet att en beredskapslagstiftning, avsedd för extraordinära krislägen, varit i oavbruten tillämpning i tio års tid är egentligen anledning nog. Prisregleringar har dessutom praktiskt taget alltid negativa verkningar på det marknadsekonomiska systemets funktionssätt och kan inte varaktigt hålla ned prisstegringen. Genom att störa marknadsprisbildningen verkar prisregleringar snarare långsiktigt uppdrivande på inflationstakten.

Problemet med en prisregleringspolitik är i första hand att den angriper endast symptomen men inte de underliggande orsakerna till inflationen. Om det hade varit möjligt att genom lagstiftning förhindra prisstegring, skulle det ha gjorts för länge sedan. När prisreglerande åtgärder blir ett reguljärt inslag i stabiliseringspolitiken, är risken stor att de motverkar sitt syfte. Medborgarna lär sig, att beslut om införande av priskontroll betyder att det stundar stora prishöjningar.

Prisregleringskommittén konstaterar, att för att en prisregleringspolitik skall ha en chans till framgång, måste det röra sig om ett sällan förekommande ingrepp av extraordinär karaktär i kombination med omfattande stabiliseringspolitiska åtgärder av annat slag. Utredningen fastslår vidare att det svenska systemet med prisreglering och prisövervakning efter år 1972 inte haft sådan undantagskaraktär. I stället har regleringsåtgärderna tillämpats tämligen rutinmässigt och som ett reguljärt inslag i den ekonomiska politiken.

Enligt utskottets uppfattning är en förlängning av prisregleringslagen ej något effektivt medel för att bekämpa inflationen. Mot slutet av den borgerliga regeringsperioden pågick en frigörelse från användningen av prisreglerande åtgärder. I samband med devalveringen i början av oktober införde emellertid den nya socialdemokratiska regeringen ett allmänt prisstopp. För importerade varor får dock priserna höjas i den utsträckning som motiveras av den ändrade växelkursen. Regeringen har bl. a. i sin krisplan angett att prisstoppet skall vara i kraft under en relativt kort tidsperiod.

Det bör vara möjligt att avveckla nu rådande prisstopp inom ett halvår efter åtgärdens insättande. I enlighet med vad som yrkas i motion 53 bör därför tillämpningstiden för den allmänna prisregleringslagen förlängas med endast ett kvartal, från den 21 december 1982 till den 20 mars 1983.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motion 1982/83:53 och med avslag på proposition 1982/83:37 medger forsatt tillämpning av 2–4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen (1956:236) under tiden den 21 december 1982–den 20 mars 1983.

2. Rolf Rämgård (c), Rolf Andersson (c) och Björn Molin (fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Även om" och slutar med "ett år" bort ha följande lydelse:

Prisregleringskommittén har gjort ett förtjänstfullt arbete som bör kunna utgöra grundvalen för prispolitikens framtida inriktning. Prisregleringar är i första hand ett medel i stabiliseringspolitiken. De kan dock inte utan stöd av andra åtgärder ge några positiva bidrag till prisbekämpningen. För att långsiktigt kunna bekämpa prisstegringarna behövs i första hand en målmedveten ekonomisk politik och en effektiv konkurrenslagstiftning.

För att ett allmänt prisstopp skall bli verkningsfullt måste det kunna sättas in snabbt. Därför anser utskottet det angeläget att tillämpningstiden för den allmänna prisregleringslagen nu förlängs med ett år.

GOTAB 73089 Stockholm 1982